

Richard Dargie

**HITLER
UTOLSÓ NAPJA**

Richard Dargie

**HITLER
UTOLSÓ NAPJA**

A VÉGSŐ ÓRÁK TÖRTÉNETE

KOSSUTH KIADÓ

A kiadás alapja:
Hitler's Last Day – The Final Hours of the Führer
by Richard Dargie
Published in 2019 by Arcturus Publishing Limited, London

Fordította
Kelemen László

Szerkesztő
Papp Sándor Zsigmond

A képek forrása:
Getty Images, Shutterstock, ED Archive, Alamy

Borítókép:
Getty Images

ISBN 978-963-544-315-4

Minden jog fenntartva

Copyright © Arcturus Holdings Limited
Hungarian edition © Kossuth Kiadó 2021
Hungarian translation © Kelemen László 2021

Tartalom

Prológus

Az utolsó reggel – 1945. április 30. 7

1. fejezet

Hitler végrendelete – Április 29., éjfél után 10 perccel 13

2. fejezet

Az esküvő – Április 29., hajnali fél egy 39

3. fejezet

Az összeomlás – Április 29., délelőtt 11 óra 64

4. fejezet

Terror és bosszú – Április 29., délután 2 óra 89

5. fejezet

Elfogyó remények – Április 30., reggel 6 óra 112

TARTALOM

---

6. fejezet

A bőszi hadúr halála – Április 30., délután 3 óra 25 perc 136

7. fejezet

További fejlemények – Május 1., délután 6 óra 158

Epilógus

Téves információk és mítoszok 183

További olvasmányok

Szemtanúk beszámolója 197

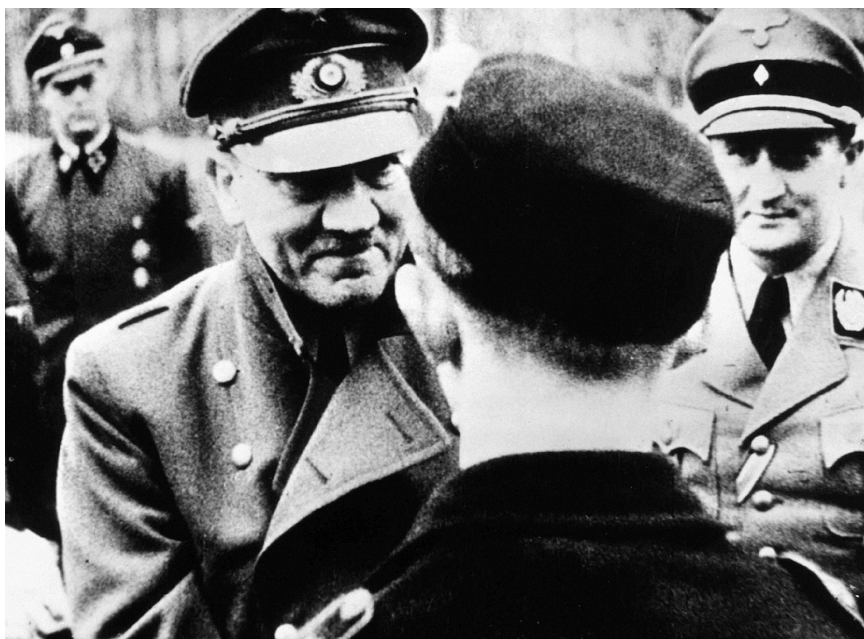
PROLÓGUS

Az utolsó reggel

1945. április 30.

Élete utolsó napján Hitler reggel fél nyolc körül elindult, hogy fellépdeljen azon a betonlépcsőn, amely a Führerbunkerből a birodalmi kancellária bombáktól megtépázott kertjébe vezetett. Pontosan tudta, hogy valószínűleg ezek lesznek élete végső órái. Újdonsült hitvese, Eva Braun néhány perccel korábban ment fel a kertbe – a Führer nyilván ebből merített bátorságot ahhoz, hogy még egyszer utoljára friss levegőt szívjon a föld alatti otthonának szobáiban és folyosóin terjengő áporodott bűz után, amelybe dízelolaj és poshadt vizelet szaga keveredett.

Időbe telt, mire lassan felvászorgott a betonlépcsőn, mert a bal lába gyakrabban és erősebben remegett a korábban megszokottnál. Amikor már majdnem felért a kijáratot nehéz páncélzattal elfedő ajtóhoz, néhány percre megállt. Lehet, hogy az orosz nehézfegyverek zaja miatt torpant meg, vagy talán eszébe jutott, hogy néhány óra múlva már csak a maradványai hevernek majd itt, a robbanásoktól megtépázott ajtó mögött.

Adolf Hitler utolsó ismert fényképe. Azért hagyta el berlini bunkerét, hogy kitüntetések adjon át a Hitlerjugend tagjainak.

Merengés a múlton

Hitler az utóbbi hetekben gyakran beszélt a boldogabb berlini napokról. A kancellária kertjében nagy élvezettel szórakoztatta barátait a délutáni tea mellett az 1930-as évek rég letűntnek tetsző aranykoráról szóló történetekkel.

Gyakran beszélgetett a tüneményes Laffert bárónővel és a sziporkázó Leni Riefenstahllal. Szívesen társalgott okos és becsvágyó fiatal náci tisztekkel, valamint baráti és ellenséges országok nagyköveteivel is, akik mohó igyekezettel lesték minden olyan szavát, amelyből megítélhették, hogy a katonai manőverekre és a terjeszkedésre vonatkozó tervei mennyire reálisak vagy légből kapottak. Most már tudta, hogy imádott kertje csak egy bombatölcsérekkel teli udvar, amely az elveszített első világháború franciaországi és belgiumi

harctereire emlékeztette. Utolsó társaihoz tartozott Eva is, aki úgy döntött, hogy vele együtt hal meg, továbbá mintegy 15 lábadozó beteg, akiket a kancellária hátsó udvarán szükségmegoldásként létesített föld alatti kórházból menekítettek át, mielőtt a bombák betemeték volna.

Az utóbbi időben sok időt töltött azzal, hogy felidézze Berlinbe tett első látogatását, amikor hazatért az első világháborús nyugati frontról egyik bajtársa családjához, s közben felfedezte a város számos múzeumában és képtárában látható kincseket. Nagyon szerette gyermekkori lakhelyét, a Duna mellett fekvő Linzet, majd nagyobacska fiúként és fiatalemberként Bécsset és Münchent is. Ám leginkább a porosz főváros széles útjai, sötét és lenyűgöző építészeti monstrumai ragadták magukkal a felnőtt Hitlert. Ebben a városban császárok uralkodtak, hadseregek vonultak be és meneteltek ki innen. Itt töltötte a legtöbb időt legszebb évei alatt mint a 20. század egyik legnagyobb hatalommal bíró, leggyűlöltebb zsarnoka.

Meg volt győződve róla, hogy ő is hozzájárult Berlin gazdag örökségéhez a nemzetiszocialista stílus alkotásaival: az új birodalmi kancellária épületével és az olimpiai stadionnal. Ám arról is álmodott, hogy a várost egy új, még nagyobb metropolisszá formálja, és létrehozza Germániát, amely igazán érdemes lesz arra, hogy annak a Reichnek* legyen a fővárosa, amely ezer évig fennmarad, és az Atlanti-óceántól az Urálig terpeszkedik. Most viszont néhány óra, és már halott lesz. Összeomlik az általa teremtett, addig erős, könyörtelen és korrump politikai mozgalom, és vele együtt a semmibe vész az a nagybirodalmi álom is, amely minden gondolatát és cselekedetét motiválta.

---

* Reich: birodalom (ném.).

Érzett-e büntudatot?

Vajon élete végső pillanataiban eszébe jutottak-e a Führernek az általak irányított terror évei, a totális háború és a népiirtás korszaka, amelyet ő szabadított rá Európára és a világra? Bűnösnek érezte-e magát politikai ambícióinak egyenes következménye, a sok millió halott miatt? Az öngyilkossága előtti napon megírt politikai végrendeletéből kiviláglik, hogy nem bánta meg, amit tett. Meg volt győződve szándékai és cselekedetei helyességéről. Bár a végrendelet lehetőséget adhatott rá, hogy kifejezze sajnálatát az általa vezetett rezsim által elkövetett szörnyűségekért, vagy elismerje milliók – gyakran az elképzelhető legnyomorúságosabb, legembertelenebb körülmények között bekövetkező – halála miatti felelősségét, ő mégsem élt vele. Nyoma sem volt benne megbánásnak vagy bocsánatkérésnek. Mindenről csakis mások tehetnek. Úgy gondolta, hogy mindig igaza volt. A hibákat, a tévedéseket az ellenségei követték el, a hazugságokat is ők terjesztették. Elsősorban olyan elvont ellenfelekre gondolt, mint a zsidók, akik ellen már a müncheni sörcsarnokban elmondott első beszédeiben is heves támadásokat intézett.

Érzett-e megbánást azért, mert Németországot egy megnyerhetetlen háborúba, a kétségbeesés és a pusztulás szakadékába vezette? Halála előtt nyolc nappal frusztrált, dühös kirohanást intézett az embereihez, amely azt sejteti, hogy nem érezte magát felelősnek katasztrofális vezetői hibái és az általa irányított Harmadik Birodalom összeomlása miatt. Szilárdan hitte, hogy valójában erről maga a német nép tehet. Az a német nép, amely őt meg sem érdemelte. A németek nem nőttek fel az ő történelmi küldetéséhez, hogy megteremtse a világ felett uralkodó emberfajt. Véleménye szerint Führerként eleget tett a kötelezettségeinek, míg mások – különösen a hadsereg hitszegő tábornokai – elárulták, amikor

nem hajtották maradéktalanul végre a parancsait. Ekkor már úgy tűnt, hogy még a nemzetiszocialista mozgalom főszereplői is özszeesküdtek ellene.

A szocializációra képes szociopata

Valószínűtlen tehát, hogy ez a meglehetősen összetett jellemmel bíró történelmi figura csak egy kicsit is megbánta vagy sajnálta volna azt a temérdek emberi szenvedést, amelyet politikája, rasszista háborúja és elrendelt öldöklései okoztak. A még mindig a lépcső tetején álló öregember nem a mindennapi emberek erkölcsi normái szerint ítélte meg magát. Úgy gondolta, hogy a moralitás tekintetében őt csak a múlt olyan nagy formátumú hadvezéreivel lehet egy szinten emlegetni, mint Nagy Sándor, Hannibál, Julius Caesar és Napóleon, noha a háborúban bebizonyosodott, hogy neki csak kevés jutott elődei taktikai és stratégiai géniuszából.

Ez a meggyőződése okozta, hogy egyszerre bírt a szocializációra képes ember és a szociopata jellemzőivel. Bár tagadhatatlanul szívélyes, udvarias és kedves volt a barátaival, ismerőseivel és alárendeltjeivel, nem okozott neki gondot, hogy elfogadja azokat az asztalára tett terveket, amelyekkel ártatlan emberek millióit küldte a borzalmas halálba a kivégzőtáborokban, a náci géppisztolyok elé Közép- és Kelet-Európa erdeiben vagy „annihilációs munkára” – a nemzetiszocialisták ezt a kifejezést használták arra, hogy miként kell elbánni a birodalom alultáplált rabszolgáival. 12 esztendeig tartó uralkodása alatt ezek a dolgok egyetlen pillanatra sem zavarták meg nyugodt álmát, sőt, egyenesen ezeket látta politikai létezése okainak.

Hite szerint az volt a kötelessége, hogy megtisztítsa a kontinenst, és újjáépítsen egy erősebb, tisztafajú Európát. Ha haláláig nem is tel-

PROLÓGUS

---

jesítette történelmi küldetését, kétségtelenül minden hatalmában álló dolgot elkövetett azért, hogy lehetővé tegye. Leszögezte: lehet, hogy a háborút katonai szempontból elveszítette a szövetséges hatalmakkal szemben, de az idő majd bevégzi művét. Németország túléli az 1945-ös katasztrófát, és újjáépül, bár a folyamatban „néhány tolla összeborzolódik majd”. Úgy vélte, hogy az ő tettei felett nem ítélezhet holmi orosz vagy amerikai ideiglenes bíróság, csakis a történelem örök ítélőszéke. Nem hitte, hogy bűnösnek találnák.

Már beletörődött abba, hogy semmi sem maradt a régi Berlinből, amely felett egykor ő uralkodott. A város romokkal teli porsivataggá változott. Egy percig még elálldogált a bunker csukott ajtaja mögött, aztán lassan lement a lépcsőn, és örökre hátat fordított a világnak.

1. FEJEZET

Hitler végrendelete

Április 29., éjfél után 10 perccel

Hitler 1945. április 29-én nagyjából éjfél után 10 perccel megkérte titkárnőjét, Gertraud „Traudl” Jungét, hogy üljön oda mellé. Ekkor már eldöntötte, hogy öngyilkos lesz, ezért le akarta diktálni magán- és politikai végakarátát. Négy személyes titkárnője közül Traudl számított a legfiatalabbnak, és noha ekkor még csak 25 éves volt, már három éve dolgozott közvetlenül a Führer mellett a berlini birodalmi kancellárián, illetve a Wolfsschanzéban*, a vezér kelet-porosországi parancsnoki bázisán, valamint Hitler nyári otthonában, az Obersalzbergi Berghofban**. A sors úgy hozta, hogy ő is részese lett főnöke utolsó napjainak a Führerbunkerben. Nemcsak kiváló titkárnő volt, de el is kötelezte magát Hitler mellett, aki mindig kedvesen, apáskodóan bánt vele. A háború után mély büntudatot érzett, mert egy olyan férfihoz ragaszkodott, aki rengeteg ember haláláért és témérdek szörnyűségért volt felelős.

---

* Wolfsschanze: farkasverem (ném.).

** Berghof: hegyi udvar (ném.).

Hitler nyugodt hangon közölte vele, hogy két dokumentumot szándékozik lediktálni. Az első a magánvégrendelete lesz, amelyben megszabja, hogyan osszák szét személyes javait a halála után. Ám a második szerint sokkal fontosabb, mert az tartalmazza politikai testamentumát, amelyben történelmi örökségével foglalkozik, és megfogalmazza utolsó parancsait, amelyek a Harmadik Birodalom maradványainak kormányzására vonatkoznak. Miközben gondosan megfogalmazta mondandóját, írott feljegyzéseit nézegette, amelyekről Traudl helyesen feltételezte, hogy az elmúlt néhány napban ezeknek a szövegét beszélte meg bizalmasan Joseph Goebbelszel.

Nincs már remény

Miközben az utolsó hamis, tétova remények is szertefoszlottak, Hitler belátta, hogy a háborút végérvényesen elvesztette. 1945. január 6-án költözött be a berlini bunkerbe, miután a bulge-i csata eseményei bebizonyították, hogy a németek képtelenek megállítani a szövetségesek offenzíváját. Egyrészt azért maradt Berlinben, hogy tartsa a lelket maradék katonáiban, akik még küzdöttek a sokkal erősebb ellenféllel szemben, másrészt a polgárok moráljának erősítése miatt. Persze lehet, hogy azért fogadta el végül a vereséget, mert ekkor már nagyon elkeseredett, és a fizikai állapota is hanyatlásnak indult. Ám a fővárost már azért is vonakodott elhagyni, mert a történelemre gondolt: nem akarta, hogy úgy emlékezzenek rá, mint aki gyáván elinalt utolsó, már rogyadozó erődjéből.

Áprilisra minden remény elfogyott arra nézve, hogy Németország elkerülheti a háborús vereséget és a feltétel nélküli megadást. Itt már nem léphetett közbe semmilyen csoda. Nem érkezett felmentő

*A német kancellária romjai a bunker bejáratával
és az SS-örök tornyával – Berlin, 1945.*

sereg, hogy áttörje a Vörös Hadsereg vonalait, amely ekkor már körülzárta Berlint. Nem volt új csodafegyver, amely a Németország feletti égboltról számúzta volna a szövetségesek repülőit. A vereséget még keserűbbé tette, hogy a vezért néhány legközelebbi, legrégebbi szövetségese is elárulta. Olaszországból is rossz hírek érkeztek: Mussolinit elfogták, a katonái pedig megadták magukat. A megtépázott német hadvezetés maradéka a Balti-tenger melletti, meggyengült enklávékra összpontosított, ahol Dönitz admirális és Himmler irányította a Wehrmacht és a Waffen-SS* maradványait.

* A paramilitáris SS katonai szárnya, amely a reguláris német hadsereggel, a Wehrmachttal együtt harcolt.

Csak idő kérdése volt, hogy az orosz csapatok mikor rohamozzák meg a birodalmi kancelláriát. A bunkert a személyzet nagy része elhagyta. Sokukat Hitler parancsára Bajorországba menekítették az utolsó repülőjáratokkal. Mások csendesen eltűntek, hogy éljenek az utolsó eséllyel a város üszkös romjai között.

A bunker kommunikációs szobája csaknem elnémult, a Führernek szóló kevés üzenet a csatatérről érkezett. A helyi parancsnokok saját döntéseik alapján próbálták menteni egységeik maradványait és embereik életét. A német kommunikációs csatornák alig működtek. A rádiókapcsolat akadozott, ezért a Führerbunkerből az odafent, az utcákon még harcoló csapatoknak szánt kétségbeesett üzeneteket papírra firkantották, és a Hitlerjugend önkéntes futáraival küldték el a megfelelő helyre. A vezér rádöbbsent, hogy ő többé már nem számít. Beletörődött abba, hogy ha még a náci Reich valamilyen formában fenn is marad, neki már akkor sem jut szerep a jövőjében.

Hitler magába roskad

Élete utolsó heteiben, az április 22-ei tehetetlen dühkitörése óta Hitler befelé fordult, egyre kevesebb érdeklődést mutatott a Berlin égő utcáin kibontakozó események iránt, és már akkor is keveset beszélt, amikor a titkárnőivel közösen elköltött ebédjével pizmogott. Ideje nagy részét Blondi nevű német juhászkutyájával és annak kölykeivel töltötte. Ha ebédnél megszólalt, a háborúról kevés szót ejtett. Szívesebben kalandozott el a kutyatartás alapjainak és a kutyák helyes kiképzésének témája felé. Mivel rádöbbsent, hogy már csak nagyon kevés idővel számolhat, ezért arra koncentrált, hogy szorosabbra fűzze személyes kapcsolatait, és arra a fontos fel-

adatra összpontosított, hogy gondolatait és tetteit igazolja az utókor számára. Emellett éppen csak annyi ideje maradt, hogy néhány személyes ügyét is elintézzze.

Személyes végakarát

Hitler magánvégrendelete rövid volt. A könyvei és néhány műtárgya inkább csak szentimentális értékkel bírt. A Führer sohasem törekedett rá, hogy anyagi javakat halmozzon fel. Őt nem annyira a világ dolgai és múló örömei inspirálták, hanem az eszmék és a történelem. Miközben néhány náci vezető – főleg Göring és Himmler – kincsei gyarapítása céljából kifosztotta Európa múzeumait és képtárait, addig Hitler műgyűjteményét különleges céllal válogatták össze. Gyermekkorára meghatározó éveit a felső-ausztriai Linzben töltötte, és mindig is odafigyelt a városra. Régóta álmodott róla, hogy a nagy Németország kulturális fővárosává változtatja, amely meghatározza majd az európai civilizáció jövőjét.

Amikor 1941-ben úgy tűnt, hogy ő uralja az egész kontinenst, utasította Hermann Giesler építész, hogy tervezze meg és építse fel az új Führerstadtot*. Ám Giesler idejét és energiáját akkoriban más, sürgősebb háborús feladatok kötötték le, ezért csak 1945 februárjára fejezte be a jövő Linzét ábrázoló modelljét, amelyet bemutatott az új birodalmi kancellárián.

Miközben a valódi főváros összeomlott körülötte, a zaklatott és befelé forduló Hitler órákat töltött azzal, hogy megvizsgálja és átbeszélje az építész nagy ívű vízióját arról az elképzelt városról, amely végül sohasem épült fel. A Führer mindig is úgy tervezte,

---

* Linz tiszteletbeli neve – Hitler ebben a városban töltötte a gyermekkorát.

*Hermann Giesler építész ismerteti Hitlerrel
a Linzre vonatkozó terveit.*

hogy politikai küldetése befejeztével Linzbe vonul vissza, de most már elfogadta, hogy Berlinben kell meghalnia. Mindössze annyit tehetett, hogy képeit a gyermekkora színterét jelentő városra hagyományozta.

Bormann hatalomra kerülése

Hitler a végrendeletében Martin Bormannt jelölte ki végakarata egy személyi végrehajtójának. Bormann 1943 óta dolgozott a Führer személyi titkáráként, s ennek eredményeként – a vezért is beleértve – mindenki felett korlátlan hatalomra és befolyásra tett szert a nemzetiszocialista pártban. Viszonylag későn, 1927-ben lett párttag, de addigra már nagy tiszteletet vívott ki magának mint szókimondó és igen megbízható férfi. Ajánlásai között szerepelt, hogy az 1920-as évek elején aktívan kivette részét a félkatonai Freikorps* tevékenységében, mely gyűlöletet táplált a zsidók iránt, illetve jó barátságot ápolt Auschwitz későbbi táborparancsnokával, Rudolf Höss-szel, valamint részt vett legalább egy politikai gyilkosságban.

Martin Bormann köpcös, nehézkes férfi volt, aki tudta, hogy nem rendelkezik azzal a fesztelenül fölényes modorral, amely a nemzetiszocialista párt irányításához kellene. Mindazonáltal elkötelezett, fáradhatatlan és dörzsölt bürokrataként készen állt rá, hogy magához ragadja és mesterien ellássa azokat az unalmas, bonyolult jogi és adminisztratív feladatokat, amelyeket mások inkább kerültek. 1933-ra a náci elit közelébe került azzal, hogy ő lett a Führer helyettese, Rudolf Hess titkára annak 1941-es drámai skóciai repülőútjáig.

A Berghof átalakítása

Bormann ekkor már közvetlenül Hitlernek is dolgozott. Még 1935-ben azt a feladatot kapta, hogy felügyelje a Führernek az Alpokban álló nyaralójának, a Haus Wachenfeldnek az átépítését mindennel felszerelt kormányzati centrummá, ahol a vezér kipihenheti fáradal-

---

* Freikorps: szabadcsapat (ném.).

mait a barátaival és a náci elit tagjaival, valamint lenyűgözheti a nála vendégeskedő külföldi méltóságokat. Az ekkor már Berghofnak nevezett helyen Bormann már Hitler személyi titkáraként szerepelt. A beosztás lehetővé tette számára, hogy folyamatosan elérje a Führert, miközben ő felügyelte azt, hogy mások miként juthatnak el hozzá. Idővel a vezér egyre jobban függött a titkárától, aki a náci háló közepén tanyázó pókká vált. Ő ellenőrizte az információkat és a pletykákat, intézte a döntések és a találkozók előjegyzéseit, de rajta tartotta szemét a pártban zajló perpatvarokon is. Hitlerre gyakorolt hatása miatt sok ellenséget szerzett, de óriási hatalmat is, amelyet csendesen, hatékonyan és könyörtelenül gyakorolt.

Hatalomátvétel Hesstől

1941-ben Rudolf Hess helyett Bormann lett a nemzetiszocialista pártiroda vezetője, és ennek révén az ő hatáskörébe került a legtöbb belügyi kérdés, ráadásul egyre nagyobb lett a befolyása a meghódított keleti területek kormányai felett. Ő írta alá azokat a rendeleteket, amelyek szerint kivégzőtáborokat kellett létesíteni, hogy azok elősegítsék „a zsidóprobléma végső megoldását”, és ezzel megadták Adolf Eichmann-nak a felhatalmazást arra, hogy megszervezze az európai zsidóság módszeres kiirtását.

A német polgárok és a külföldi megfigyelők sokkal kevésbé ismerték Bormannt, mint a nagy triót: Himmlert, Göringet és Goebbelst. Ők Hitler társaiként nagy nyilvánosságot kaptak, amikor a párt megszerezte a hatalmat az 1930-as évek elején. Mindenesetre 1942-re már akkora állami és párthatalom összpontosult Bormann kezében, hogy jogosan tarthatta magát – Hitler esetleges halála után – a fűhereri cím nagyon valószínű várományosának.

Martin Bormann figyelmesen hallgatja főnöke, Adolf Hitler és von Ribbentrop beszélgetését. A bal oldalon egyedül álló férfi Dönitz admirális; a középben, háttal álló magas figura pedig Hitler inasa, Heinz Linge. Jobbra tőlük a csákós Mussolini cseveg a testes Hermann Göringgel – Farkasverem, 1944.

Rendelkezés a családtagokról

Hitler teljesen megbízott Martin Bormannban. Végakaratóban is teljes egészében rábízta a döntést, hogy javainak mekkora hányadát juttatja el a családjának, csak azt kötötte ki, hogy minden rokona eleget kapjon „a szerény, egyszerű életvitel fenntartásához”. Imádta az anyját, Klarát, és mélyen lesújtotta annak 1907-ben, emlőrák miatt bekövetkezett korai halála. Ugyanakkor a legtöbb hozzátartozója iránt közömbös érzelmeket táplált, és csak szórványosan vagy alig került velük kapcsolatba.

Sohasem állt különösebben közel a húgához, Paulához, aki csak keveset látott a bátyjából addig, míg az az 1930-as években az ország közéletének főszereplője nem lett. A Führer bizonyos mértékig támogatta pénzügyileg, de személyesen ritkán találkoztak. Mindazonáltal a háború utolsó heteiben utasította Bormannt, gondoskodjon róla, hogy a húga, Paula elhagyja Berlint, és eljusson a bajor Alpokban található kisváros, Berchtesgaden körüli hegyekben álló otthonába. Nála többször találkozott Angela nevű féltestvérével, aki 1928-tól 1936-ig az obersalzbergi Berghof házvezetőnői teendőit látta el. Ezzel együtt sem rázta meg különösebben az, amikor Angela otthagyta őt – így tiltakozott a szeretője, Eva Braun növekvő befolyása ellen.

Hitler unokaöccsei

A Führernek 1945-ben még élt két unokaöccse. Leo Raubal, Angela fia két évvel korábban szovjet fogságba került Sztálingrádnál, ahol az ottani harcokban a Luftwaffe repülőmérnökeként szolgált. Bár Hitler szerette Leót, nem volt hajlandó kimenekíteni a bezáruló szovjet csapdából a harcok tetőpontján, amikor a német erőket bekerítették, mert nem akarta, hogy kivételezéssel vádolják. Később fontolóra vette, hogy kicseréli Sztálin fiáért, Jakovért, aki az Oroszország ellen indított Barbarossa hadművelet első hónapjában esett német fogságba, de javaslatára kedvezőtlen választ kapott a Kremlből. Leo így aztán 1955-ig sínylődött szovjet rabságban.

Másik még élő unokaöccse, a részben német, részben ír származású William Patrick Hitler Liverpoolban nőtt fel, és csak 1933-ban, majd 1938-ban látogatott el rövid időre Németországba, hátha híres nagybátyja segít neki előbbre jutni az életben. Az a hír járta, hogy

a Führer az „utálatos” jelzőt használta Williamre, és valószínűleg sohasem fogadta el igazi családtagnak.

Sokkal jobban kedvelte harmadik unokaöccsét, a lelkes nemzetiszocialista Heinzet, aki egy elit katonai akadémiára járt, mielőtt 1941-ben belépett a Wehrmachtba, ahol kommunikációs tiszt lett. A keleti frontra vezényelték, majd 1942 januárjában nyoma veszett, miután elindult egy előretolt harcálláspontra, hogy visszahozza az ott maradt rádióberendezést. Nem világos, Hitler tudomást szerzett-e arról, hogy a rokona elesett vagy elfogták. Mint később kiderült, a Moszkva központjában álló, Butirka nevű régi cári börtönben kötött ki. A szovjet időkben gyakran vittek ide „megkülönböztetett” politikai és katonai rabokat. Néhány napig tartó kihallgatás és kínzás után, 1942 februárjának végén, 21 esztendősen hunyt el a Butirka falai között.

Miután rendelkezett a rokonainak juttatandó javakról, Hitler külön kitért Eva anyjára, Franziska „Fanny” Braunra, és lediktálta, hogy mi kerüljön hozzá a hagyatékából.

Megemlékezés a munkatársairól

A végrendeletben nem feledkezett meg „hűséges munkatársairól” sem, akik bensőséges csapatot alkottak körülötte Berlinben és a Berghofban is. Közülük valójában csak müncheni házvezetőnőjét, Frau Wintert említette meg név szerint, Bormann azonban pontosan tudta, hogy kikre gondolt Hitler ezekkel a szavakkal: „akik engem sok éven át segítettek a munkájukkal”.

A Führer nem örült neki, ha változások történtek a közvetlenül körülötte tevékenykedő személyzet soraiban. Jobban kedvelte, ha olyan ismerős arcok vették körül, akik már tudták, hogyan szeret

1. FEJEZET

élni és dolgozni. Sokan közülük végigszolgálták mellette a náci uralom éveit, és úgyszólván a családot helyettesítették számára. Mindannyian elkötelezetten szolgálták, és soha nem szabadultak meg attól a mágikus bűverőtől, amellyel Hitler még legyengülten, az utolsó napokban is rabul ejtette a környezetét.

A legrégebbi titkárnője, Johanna Wolf 1929 óta dolgozott mellette, és tipikus példája volt a Führerhez odaadó hűséggel ragaszkodó személyeknek. Hitler csak nagy nehézségek árán tudta rávenni, hogy április 22-én elhagyja Berlint és elutazzon Bajorországba. Főminde-nese, Julius Schaub az 1923-as sikertelen puccs veteránja volt, aki együtt raboskodott a Führerrel a landsbergi börtönben, és az SS egyik alapító tagja lett (övé volt a 7-es számú tagsági igazolvány). Legalább annyira számított a barátjának, mint az alkalmazottjának, és 1925-től a Harmadik Birodalom bukásáig szolgálta Hitlert. A legvégén csak azért nem maradt mellette, mert ekkor már Bajorországban igyekezett buzgón teljesíteni főnökének azt az utasítását, hogy Münchenben és Obersalzbergben semmisítse meg minden privát iratát.

Személyes pilótája, Hans Baur már az 1930-as évek eleje óta szállította repülőgéppel a Führert a Németország-szerte tartott párt- és választási gyűlésekre. Az ő helyettese, Georg Betz is a *Vorbunkerben** maradt az utolsó napokban, és várta a parancsot – amely soha sem érkezett meg –, hogy biztonságos helyre szállítsa a vezért. Erich Kempka eredetileg a Hitler személyes védelmére rendelt SS-kíséret tagja volt, de fokozatosan felemelkedett a legfőbb sofőr posztjáig, miután a Führer régi kamerádja, barátja és addigi első autóvezetője, Julius Schreck 1936-ban hirtelen elhunyt agyhártyagyulladásban.

---

* Vorbunker: előbunker (ném.), a Führerbunker Hitler szobái feletti szintje.

Tipikusan ilyenek voltak azok a nők és férfiak, akik Hitler udvartartását jelentették a náci univerzum középpontjában. A Führer tudta, hogy mivel járultak hozzá a rezsimje kiépítéséhez, és igen értékelte a munkájukat, így megemlékezett róluk utolsó óráiban. Miután a hagyatékából megjutalmazta régi követőit, úgy rendelkezett, hogy a fennmaradó rész legyen a náci párté. Azzal folytatta, hogy ha a tömörülés többé már nem létezne, akkor a maradék szálljon a német államra. A legyőzött hadúr hozzátette, hogy ha netán az is megszűnne, akkor „nem szükséges részemről további döntés”.

Politikai testamentum

Politikai végakaratóban Hitler a maga életének Németország szolgálatában eltöltött időszakáról elmélkedett, amely 1914-ben kezdődött, amikor – jóllehet osztrák állampolgár volt – önkéntesként harcolt Vilmos császár német birodalmáért. A dokumentum csaknem 1500 szavában összefoglalta azoknak a beszédeinek főbb gondolatait, amelyeket politikai pályafutása során és különösen a háború 1939-es kitörése óta tartott.

Azt állította, hogy nem ő tehetett a háborúról, ő mindig Európa békéje mellett kardoskodott, mert el akarta kerülni, hogy megismétlődjön az 1914–18-as katasztrófa. Mert nem épp ő volt az, aki 1939 nyarának végén találkozott a brit nagykövettel, és békés megoldást javasolt a német–lengyel válságra? Hát nem épp ő volt az, aki a fegyverzet ellenőrzésére és korlátozására vonatkozó tervek mellett érvelt?

Szerinte a vezető angol politikai körök – ezen a „gengszter” Churchillt értette (aki egyébként ugyanezt mondta a Führerre) – és cimboráik utasították el a békeajánlatát. A háborút Nagy-Britannia akkori vezetői akarták, részben üzleti okokból, de azért is, mert a

nemzetközi zsidóságot szolgálták. Hitler nézete szerint a zsidók, a pénzügyi világ nemzetközi konspirálói voltak az igazi bűnözők, ők álltak „a gyilkos szenvedés mögött”, amely azt eredményezte, hogy Európa árja népeinek gyermekei, milliók haltak meg. Leszögezte: itt az idő, hogy mindenki felismerje a zsidók, a zsidó származású állami vezetők és a zsidók érdekeit kiszolgálók bűneit.

Miért maradt a Führer Berlinben

Ezt követően Hitler megmagyarázta azt a döntését, hogy miért maradt a végkifejletig a Reich fővárosában. Közölte, hogy csalódott a német népben, és kijelentette, hogy őt a németek nem érdemlik meg, azonban osztozni akar a sorsukban. Nem akart gyáván lemondani vagy megadni magát, majd azt írta, hogy „saját szabad akaratomból választom a halált abban a pillanatban, amikor úgy vélem, hogy a führeri és a kancellári pozíció nem tartható meg tovább”. Az örökké frusztrált művész és „színész” azt is tudta, hogy Berlinben bekövetkező drámai halála jobban illik majd a pályafutásához, mint az, hogy felakasszák valahol a szövetségesek börtönében.

Azzal folytatta testamentumát, hogy kifejezte köszönetét a fronton harcoló katonáknak a tetteikért és teljesítményükért, az otthon dolgozó munkásoknak, gazdáknak és asszonyoknak, valamint az általa mindig büszkén emlegetett „ifjaknak, akik a nevemet viselik”.

Elismeréssel nyilatkozott azon férfiak és nők különleges bátorságáról, akik – például Bormann és Goebbels – vele maradtak, és öszszekötötték „életüket az enyémmel a végsőig”. Nekik most már könnyörgött, sőt megparancsolta, hogy távozzanak a bunkerből, mert folytatniuk kell „a nemzet további harcát”. Ahelyett, hogy együtt pusztulnának vele Berlinben, tovább kell építeniük a megújult nem-

zetiszocialista államot, amelynek polgárai engedelmesen szolgálják majd a közérdeket. A Führer kétségbeesett, irreális elképzelése szerint ez lett volna a következő évszázadok feladata.

Új vezetők megnevezése

Ezt követően megnevezte a rezsim általa kiválasztott fő tisztségviselőit, akiknek követniük kellene őt – ami újabb bizonyíték elmeállapotának hanyatlására. Eszerint Dönitz admirális lenne a Reich elnöke, Martin Bormann továbbra is az NSDAP* ügyeit intézné pártminiszteri pozícióban, a külügyminiszteri posztot a volt hollandiai Reichskommissar**, Arthur Seyss-Inquart venné át. Megnevezett még tizennégy személyt miniszternek a leendő kabinetbe, majd Ferdinand Schörner javasolta a Wehrmacht főparancsnokának. Ezzel jutalmazta azt, hogy Schörner teljes mértékben elkötelezte magát a nemzetiszocializmus ügye mellett, valamint hírhedten kegyetlen volt nemcsak az ellenséggel, hanem saját embereivel szemben is, ha valamelyikükről azt gondolta, hogy kishitúségből ki akart bújni a kötelessége teljesítése alól.

Robert Ritter von Greim, az 1914–18-as háború mesterpilótája, a müncheni sörpuccs veteránja, Hitler régi barátja lett volna a Luftwaffe parancsnoka. Az egyetlen problémát csak az jelentette, hogy a német légierő ekkor már nem létezett.

Néhány nappal korábban, április 26-án Greim és másodpilótája, a Hitler-lojalista Hanna Reitsch azt a parancsot kapta, hogy repüljön

* NSDAP: Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei – Nemzetiszocialista Német Munkáspárt (ném.).

** Reichskommissar: birodalmi biztos (ném.), lényegében kormányzói tisztségnek felelt meg.

Berlinbe a Führerhez. Az út során légelhárító gépágyúk zárótüzén kellett átrepülniük, és közben Greim jobb lába súlyosan megsérült. Nagy nehezen sikerült leszállniuk kis, Storch típusú repülőjükkel a Tiergartenben*, a Vörös Hadsereg lőtávolságában. A vezér azzal fejezte ki a hűség értelmetlen megnyilvánulása iránti hálóját, hogy Greimet kinevezte Generalfeldmarschallnak**, amely a háborúnak ebben a szakaszában már csak egy üres cím volt.

Miután Hitler kijelölte azokat, akiknek halála után irányítaniuk kellene Németországot, parancsba adta nekik, hogy minden lehetséges módon folytassák a szövetségesek elleni harcot. Utasította őket arra is, hogy tekintsék át az 1935-ös nürnbergi faji törvényeket, és könyörtelenül szálljanak szembe „a minden népet megmérgező nemzetközi zsidósággal”. Ezek az instrukciók világosan jelzik, hogy a Führer mennyire eltávolodott a katonai és a politikai realitásoktól a bunkerben töltött hónapok alatt, és mennyire nem ismerte fel, hogy távozása után villámgyorsan elsöprik majd a nemzetiszocializmust.

A hullócsillag

A felvázolt új vezetésből két jelentős név hiányzott: Hermann Göring Reichsmarschallé és Heinrich Himmler Reichsführeré.*** Mindketten részt vettek a nemzetiszocialista állam megteremtésében, de a náci hatalom utolsó napjaiban mindkettőjüket lefokozták – leg-

---

* Tiergarten: vadaskert (ném.), nagy park, benne állatkerttel Berlin központi részén.

** Generalfeldmarschall: vezértábornagy (ném.), ez volt a Wehrmachtban betölthető legnagyobb katonai rendfokozat; ma már nem létezik.

*** Reichsmarschall: birodalmi marsall (ném.), a Luftwaffe ma már nem létező legmagasabb katonai rendfokozata; Reichsführer: birodalmi vezető (ném.), a ma már ugyancsak nem létező legmagasabb rendfokozat a paramilitáris SS-ben.

alábbis papíron és a bunkerbe szorult diktátor tervei szerint, ám mindez a harcmezőn nem igazán valósult meg.

Göring vitathatatlanul az Adolf Hitler utáni legismertebb nemzetiszocialista volt. Az első világháborúban kiváló pilótának bizonyult, később súlyosan megsebesült a müncheni sörpuccsban, majd ott találjuk a Sturmabteilung – SA vagy rohamosztag, a nemzetiszocialista mozgalom verőlegényeinek csoportosulása – első parancsnokai között. Ő volt a Führer egyik kivételezett régi harcostársa. A két férfi között 1922-ben alakult ki szoros személyes kötelék – Göring ekkor lépett be a pártba, miután életében először találkozott a vezérrel, és meghallgatta valamelyik beszédét. A Harmadik Birodalom legkorábbi időszakában, 1933 áprilisában kulcsszerepet játszott annak az alapvető hatalmi struktúrának, a Gestapónak a létrehozásában, amellyel a nácik ellenőrzés alatt tartották és nyomás alá helyezték a német nyilvánosságot.

Repülős múltjának köszönhetően Göring 1935-ben felelős pozícióba került: a német újrafegyverkezést korlátozó versailles-i egyezmény kijátszásával neki kellett csendben felépítenie a hatékony német légierőt, a Luftwaffét. Az 1930-as évek végén az ő szellemi irányításával dolgozták ki azt a négy évre szóló ipari és katonai tervet, amely 1940-re képessé tette Németországot az európai hadviselésre. A Lengyelország és Franciaország elleni villámháború sikerében jelentős szerep jutott a Luftwaffénak, ezért Hermann Göring a Führer után messze a legnépszerűbb pártvezető lett. Hitler ezt azzal ismerte el, hogy 1939 szeptemberében őt tette meg lehetséges utódjának, majd a következő évben előléptette Reichsmarschall-lá – ezzel Göring elérte a lehetséges legmagasabb katonai rendfokozatot. 1941 júniusában a Führer hivatalos rendelettel is szentesítette az örökösödési rendet.

Megszegett ígéretek

Ezt követően Göring csillaga hanyatlani kezdett. Nagyhangú kijelentését követően, miszerint egyetlen bombát sem enged majd lehullani Németország ipari központjára, a Ruhr-vidékre, a Brit Királyi Légierő bombázóinak parancsnoksága közneveltség tárgyává tette. Repülői nem tudtak a britek fölé kerekedni 1940-ben, ezzel ellehetetlenült az Anglia déli része ellen indítandó támadás, és hamarosan nyilvánvalóvá vált, hogy a Luftwaffénak nincs se elegendő gépe, se elég pilótája egy olyan háború megnyeréséhez, amely ekkor már több fronton zajlott. A német légierő megcsappant tartalékait a pazarló ardenneki offenzívára fecsérelték el 1944 végén, és a kudarcba fulladt hadművelet után a német égbolt feletti csaknem teljes ellenőrzést átadták a szövetségeseknek.

Göring két sugárhajtású csodafegyvert is ígért, a Messerschmitt 262-es vadászgépet és az Arado 234-es bombázót, ám ezekből végül nem készült annyi, hogy jelentősen befolyásolhatták volna a háborút. A kilátásba helyezett ezernél is több repülőből a D-napra, a normandiai partraszállás időpontjára nem egészen hatvan lett csupán működőképes.

Hitler belefáradt a Reichsmarschall túlontúl optimista helyzetjelentéseibe is. A hadvezetéssel együtt egyre jobban mellőzte Göringet, aki visszavonult brandenburgi vadászkastélyába, Carinhallba, hogy többet gyönyörködhessen a műkincseiben, és előkészítse átszállításukat bajorországi otthonába. Feltűnően rövidre sikerült a Führerbunkerben tett látogatása április 20-án, a vezér születésnapján. Hitler kurtára fogta a beszélgetést, majd gyorsan elbocsátotta régi bajtársát, mert úgy érezte, hogy csúnyán félrevezette.

Az árulás vádja

A Reichsmarschall visszatért Obersalzbergbe, ahol a következő néhány napban elgondolkodott Hitler megromlott egészségi állapotán, és azon, hogy a Führer mennyire elszigetelődött a bekerített városban. Egy 1941-es rendelet egyértelműen Göringet jelölte ki a helyettesének, ami azt jelentette, hogy ha Hitler valamilyen váratlan esemény következtében nem tud szabadon cselekedni Németország vezetőjeként, akkor a Harmadik Birodalomban minden hatalom Hermann Göringre száll. És hát nem maga a Führer jelentette ki néhány nappal korábban, hogy szerinte csakis a birodalmi marsall képes elfogadható békeszerződést összehozni a szövetségesekkel? Emellett azért is kellett sietnie, mert ha nem tudja idejében leváltani Hitlert, akkor majd megteszi ádáz ellenlábasa, Martin Bormann.

Ennek megfelelően április 23-án körültekintően megfogalmazott táviratot küldött a Führerbunkerbe. Ennek az volt a lényege, hogy úgy tűnik, a vezér már elveszítette cselekvési szabadságát, ezért magához ragadja az irányítást, ha este 10 óráig nem érkezik válasz.

Göringnek nem volt szerencséje, mert a sürgöny először nem Hitlerhez, hanem Bormannhoz került. Neki már más bizonyítékai is voltak arra, hogy a Reichsmarschall hatalomátvételre készül, ezért elcsigázott főnökét könnyedén meggyőzte, hogy a távirat egyenlő az árulással. A Führer dührohamot kapott, majd kijelentette, hogy megfosztja Göringet a rangjától és a hatalmától. A végrendeletében is megerősítette Hermann Göring kegyvesztettségét, megszüntette tagságát a pártban, és semmisnek nyilvánította az említett 1941-es rendeletet. Bormann azonnal parancsot is adott a Berghof SS-parancsnokának, hogy tartóztassa le és végezze ki Göringet, ha Berlin az oroszok kezére kerül. Csak a Luftwaffe egyik kicsinyke bajorországi egységének hűsége mentette meg a volt Reichsmarschallt attól,

Göring és Hitler az 1944 júliusában végrehajtott merénylet után. Hitler megtiltotta ennek a képnek a megjelenítését, mert nem tetszett neki, hogy az arcuk és a testtartásuk aggodalomról és fáradtságról árulkodik.

hogyan az SS eltegye láb alól. Ő maga nem látott más kiutat, csak azt, hogy nyugat felé vette az irányt, ahol az Egyesült Államok Hadseregének biztonságát jelentő fogságába kerülhetett.

Himmler árulása

A másik kegyvesztett pártvezető Heinrich Himmler lett. Ez az intelligens, iskolázott müncheni férfi felsőfokú agronómiai képzésben is részesült. Ő is korán belépett a nemzetiszocialista pártba és az SS-be. Keményen dolgozó, tehetséges ügyintézőnek bizonyult, ezért Hitler gyorsan felfigyelt rá, és szűk hazájában, Bajorországban fontos pártfunkciókkal bízta meg. 1929-ben Himmler lett az SS parancsnoka, majd az 1934-es náci hatalomátvétel után őt tették meg a Gestapo vezetőjének. Két évvel később, 1936-ban kinevezték a német rendőrség főparancsnokának.

Becsvágyó diák volt, és már ekkor összebarátkozott a rasszideológus Richard Walther Darréval. A Blut und Boden* gondolatát megfogalmazó eugenetikust az hangsúlyozta, hogy a természetes kiválasztódás alapelveit mesterségesen kellene érvényesíteni a náci Németország által a jövőben elfoglalandó térségek lakosai között: az alsóbbrendű szlávokat például gyökerestül ki kellene irtani és a területüket germánokkal benépesíteni.

---

* Blut und Boden: vér és rög (ném.), noha a kifejezés régebbi eredetű, a nácik szlogenjeként a német származás („vér”) és a német haza („rög”) felsőbbrendűségét jelentette.

Az első koncentrációs tábor

Nem egészen három hónappal az után, hogy az NSDAP magához ragadta a hatalmat, Himmler létrehozta Dachauban az első koncentrációs tábort, és gyorsan megalapította a halálfejes SS-t* – ennek a különleges alakulatnak jutott az a feladat, hogy kiiktassa azokat a csoportokat, amelyekre Németországban többé nem volt szükség, köztük a zsidókat, cigányokat, kommunistákat és a terhessé vált értelmiségieket. Lengyelország 1939. szeptemberi villámgyors bekebelezését követően Heinrich Himmler speciális egységei (az *Einsatzgruppen****) három hónapon belül 65 ezer hadifoglyot lőttek le vagy akasztottak fel, és hatékonyan törölték el a lengyelországi vezetők elit rétegét. Az Einsatzgruppen tagjai tömeges kivégzéseket hajtottak végre az erdőkben, és gödrökbe lőtték a lengyeleket olyan településeknél, mint például Piaśnica – így tökéletesítették a tömeggyilkosságok végrehajtását, és ezt a jártasságukat a következő években újra és újra felhasználták Kelet-Európában és Oroszországban.

Rasszista rendelkezések

Hitlerhez hasonlóan Himmler is úgy vélte, hogy a keleten vívott háború „létkérdés, egy rasszok között, irgalmatlan szigorúsággal dúló harc, amelyben szlávok és zsidók milliói semmisülnek majd meg katonai műveletek és az elégtelen élelmiszer-ellátás miatt”. Ő volt az a türelmes, átgondolt és aprólékos ügyintéző, aki megtervezte a megsemmisítését azon alsóbbrendű embereknek (*Untermenschen*),

---

* A halálfejes jelvényt minden SS-alakulat viselte, de a koncentrációs táborokat működtető SS-Totenkopfverbände, azaz SS-halálfejes egységek megkülönböztetésül a zubbony hajtókájának jobb oldalára is kitzűtték.

** Einsatzgruppen: bevetési csoportok (ném.).

akikre már nem volt szükség az új Európában. Talán csak könyörtelen tanítványát, Reinhard Heydrichet nem számítva, minden más nácinál jobban igyekezett megvalósítani Hitler álmát, a tiszta rasszal teli, antibolsevik, nagy Németországot, amely a Rajna-vidéktől egészen az Urálig terjed. Noha nem álltak közel egymáshoz, Heinrich Himmler volt az egyetlen olyan náci vezető, aki mindig szigorúan négy szemközt számolt be a Führernek a tevékenységéről, és ugyancsak mindenki más kizárásával kapta tőle az utasításokat. A birodalom végső napjaiban a vezér feldühödött ugyan, de különösebben nem lepődött meg Göring árulásán, amikor az megpróbált a helyére lépni. Ám mélyen megrázta és megdöbbenette, amikor megtudta, hogy az a férfi is elárulta, akit ő csak úgy emlegetett, hogy „a hűséges Heinrich”.

Kísérlet a megadásra

Göringhez hasonlóan Himmler is ellátogatott a Führerbunkerbe április 22-én, hogy részt vegyen a Hitler születésnapja alkalmából rendezett rövid ünnepségen. Mindketten mély, tántoríthatatlan hűségükről biztosították vezérüket. Himmler ugyanakkor tisztában volt azzal – miként Göring is –, hogy a Führernek vége, ezért elhagyta Berlint, és többé nem is tért vissza. Abban reménykedett, hogy Hitler halála után Nagy-Britannia és Amerika végre feleszmél, és egyesül Németország maradékával az igazi ellenség, a Szovjetunió elleni harc érdekében.

Pontosan tudta, hogy a háború elveszett, ezért már elkezdett puhatólózni a semleges Svédországban, de a hiábavaló kísérlet során nem sikerült felvennie a kapcsolatot a nyugati szövetségesekkel. Április 23-án és 24-én találkozott a svéd Bernadotte gróffal a régi

balti-tengeri kikötővárosban, Lübeckben. Azzal igyekezett lekenyerezni, hogy beleegyezett mintegy 13 ezer skandináv fogoly átszállításába Svédországba, akik német táborokban és börtönökben sínylődtek.

Ám április 28-án a stockholmi rádió adásában már az az állítás hangzott el, hogy a magát a német állam vezetőjének feltüntető Himmler felajánlotta egységei feltétel nélküli megadását a briteknek és az amerikaiaknak. Az elhangzottakat később a Reuters és a BBC is megerősítette. Amikor a hír eljutott a bunkerbe, Hitler megsemmisült. Gyakorlatilag hátra szúrta a legodaadóbb nemzetiszocialista szervezet, az SS főparancsnoka, akinek az volt a mottója, hogy „legfőbb erényem a hűség”. A kimerült Führer összeszedte maradék energiáit egy utolsó dühkitöréshez. Néhány órával később lediktált végrendeletében megfosztotta Himmlert a párttagságától és minden állami hivatalától, amiért „titokban egyezkedett az ellenséggel a tudtom nélkül, akaratom ellenére, és törvénytelenül kísérletet tett az állam feletti ellenőrzés megszerzésére”.

Fegelein letartóztatása

Hitler valójában nem tudta lefogatni az áruló Himmlert, aki ekkor Németország északi partjainál, Kiel közelében tartózkodott, ahol a tervek szerint találkoznia kellett Dönitzcel. Fel akarta ajánlani az admirálisnak, hogy a továbbiakban az ő parancsnoksága alatt harcol. Ám a bunkerben letartóztattak egy magas rangú SS-tisztet, Himmler egyik „kreatúráját”. Hermann Fegelein kétségtelenül látott keleten néhány, a Vörös Hadsereggel szemben zajló hadmozdulatot, de sokkal jobban kivette részét az orosz civilek elleni akciókból, amikor 1941-ben egyetlen „katonai műveletben” kivégeztetett 23 ezer pol-

gárt és orosz hadifoglyot. Ez a nemzetiszocializmus ügyéért tanúsított buzgóság segített neki abban, hogy a ranglétrán felkerüljön Himmler legfőbb hadsegédei közé. De hasznára vált az is, hogy némi mesterkedés árán feleségül vette Gretlt, Eva Braun húgát.

Ám Fegelein eltűnt, amikor a Vörös Hadsereg április 25-én bekevertette Berlin központjában a kormányzati negyedét. Azzal a megjegyzéssel szállt be a bunker utolsó, még működő járművébe, hogy felderítési feladatokkal bízták meg. Ehelyett a Reich biztonsági szolgálata a lakásán bukkant rá április 27-én. Lerészegedett, civil ruhát viselt, és a társaságában levő félmeztelen fiatalasszony nem Eva Braun húga volt.

Találtak nála egy tele bőröndöt, benne az útlevelével, a ruhájával, ékszerekkel, valamint készpénzt angol fonttal és dollárral – mindez egyértelműen bizonyította, hogy dezertálni akart. Ám egy lezárt diplomatatáska pecsételte meg végképp a sorsát. Olyan dokumentumok voltak benne, amelyek bizonyították Himmler kapcsolatfelvételi kísérletét a Nyugattal. Az iratokat azért bízta Fegeleinre, hogy eljuttassa azokat egy skandináv közvetítőnek.

Eva egy kicsit könnyörgött Hitlernek, hogy mutasson némi könnyületet a húga férje iránt, de nem erőltette a dolgot, miután rájött, hogy Fegelein ügye immár a veszett fejsze nyele. Végül a birodalmi kancellária kertjének bombatölcsérei között lőtték le április 28-án, nem sokkal éjfél előtt. A holtteste még ki sem hűlt, amikor a Führer néhány méterrel alatta arról tájékoztatta a titkárnökjét, Traudl Jungét, hogy még azon az éjszakán feleségül akarja venni Fegelein sógornőjét.

A házasság bejelentése

Hitler a magánvégrendelete megszövegezésekor valójában elsősorban Eva Braunra gondolt, aki 1929 óta tartozott a müncheni baráti köréhez, és 1932-ben már biztosan a szeretője volt. A Harmadik Birodalom évei alatt privilegizált, ám titkos és rendkívül zárkózott életet élt a Führerrel, és amikor egyre közelebbinek látszott a német vereség, Obersalzbergben világossá tette a barátainak, hogy a végső-kig kitart a vezér mellett. 1945. március 7-én megtagadta a parancsát, hogy maradjon a viszonylag biztonságos Bajorországban, majd felült egy Berlinbe tartó vonatra, hogy vele legyen, és minden valószínűség szerint vele is haljon meg.

Hitler elmagyarázta Traudlnak, hogy méltányolni akarja a hűségét „annak a lánynak, aki oly sok évnyi igaz barátság után saját szabad akaratából idejött a gyakorlatilag ostrom alatt álló városba, hogy megossa velem a sorsát”. Így akarta kárpótolni azért, „amit mindketten elvesztettünk a nép szolgálatában végzett munkám miatt”. Eva tehát Frau Hitlerként és nem kitartott ágyasként hal meg vele együtt.